

ARALIK AYI ENFLASYONU VE GÖRÜNÜM

I. GENEL DEĞERLENDİRME

1. Aralık ayında TEFE ve TÜFE sırasıyla yüzde 2,6 ve yüzde 1,6 oranlarında artış göstermiştir. Böylece 2001 yılı sonunda TEFE ve TÜFE’de sırasıyla yüzde 88,6 ve yüzde 68,5 olan yıllık enflasyon oranları 2002 yılı sonunda, TEFE’de yüzde 30,8 ile son 16 yılın, TÜFE’de ise yüzde 29,7 ile son 20 yılın en düşük seviyesine gerilemiştir. Gerçekleşen enflasyon yıl sonu TÜFE artış hedefinin 5,3 puan, TEFE artış öngörüsünün ise 0,2 puan altında kalmıştır.

2. Kasım ayında ortaya çıkan olumlu koşulların, bir ölçüde Aralık ayında da sürdüğü gözlenmiş, buna paralel olarak enflasyon bekleyişleri ve enflasyon oranlarındaki gerileme eğilimi devam etmiştir. Aralık ayı genelinde döviz kuru sepeti (1 ABD Doları + 0,77 Euro) ortalama olarak Kasım ayına göre yüzde 0,5 oranında gerilemiş ve dolayısıyla döviz kuru gelişmeleri fiyatlar üzerinde maliyet yönlü bir baskı yaratmamıştır.

3. Gıda ve tarım grubu fiyat artışlarının yılın ilk 7 aylık döneminde genel TÜFE ve TEFE artışlarının oldukça gerisinde kaldığı görülmüştür. Bu fark yılın ikinci yarısında kısmen kapanırken, Ramazan ayı ve bayramın etkileriyle, gıda ve tarım grubu fiyat artışları, yılın son çeyreğinde görece olarak hızlanmış ve Kasım ve Aralık aylarında enflasyonu olumsuz etkilemiştir.

Tablo 1: Genel TÜFE, TEFE ve Alt Kalemler

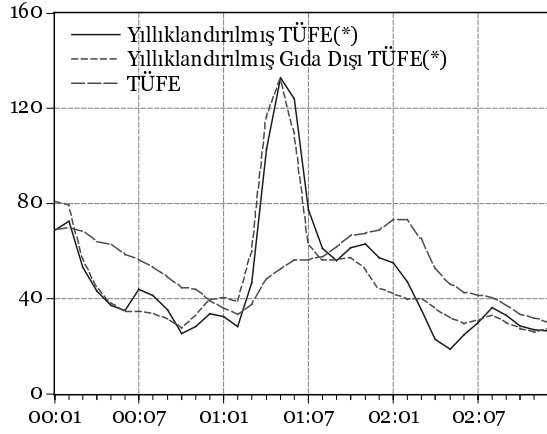
	Yıllık % Değişim		Aylık % Değişim		
	2001 Aralık	2002 Aralık	Ekim	2002 Kasım	Aralık
TÜFE	68,5	29,7	3,3	2,9	1,6
Mallar	80,9	29,7	4,2	3,6	1,6
Hizmetler	48,2	29,8	1,5	1,5	1,7
Gıda Dışı	65,6	31,5	2,9	2,0	1,3
TEFE	88,6	30,8	3,1	1,6	2,6
Kamu	99,7	32,4	1,7	0,3	1,6
Özel	84,6	30,3	3,7	2,1	3,0
Kamu İmalat	99,8	34,3	1,6	0,0	2,8
Özel İmalat	94,5	27,7	1,8	1,6	2,0
Tarım Dışı	96,3	29,6	1,8	1,2	1,9
Tarım ve Enerji Dışı	95,1	30,0	1,9	1,1	2,0

Kaynak: TCMB, DİE.

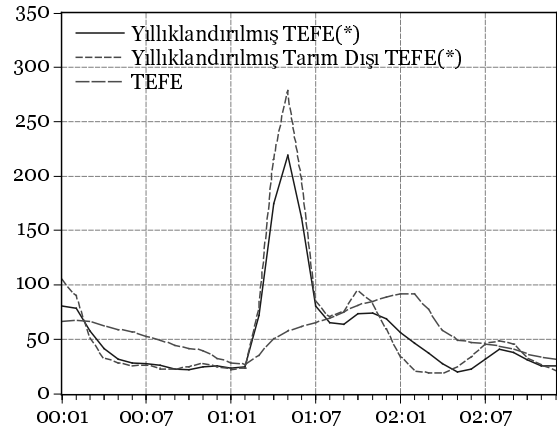
4. Mevsimsellikten arındırılmış TÜFE ve TEFE’nin üç aylık hareketli ortalamalarının yıllıklandırılması yoluyla hesaplanan *yıllık enflasyon* Aralık ayında da gerilemeye devam etmiş ve TEFE’de yüzde 25,6, TÜFE’de ise yüzde 26,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu şekilde hesaplanan yıllık enflasyon, *tarım dışı TEFE*’de yüzde 21,1, *gıda dışı TÜFE*’de de yüzde 27,4 olmuştur.

Grafik 1: Yıllık Yüzde Değişim ve Üç Aylık Hareketli Ortalamalar

TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

TEFE ve Tarım Dışı TEFE

(*) Üç Aylık Hareketli Ortalama (Yıllıklandırılmış, Mevsimsel Düzeltme Yapılmış)

Kaynak: TCMB, DİE

Tüketici Fiyatlarındaki Gelişmeler

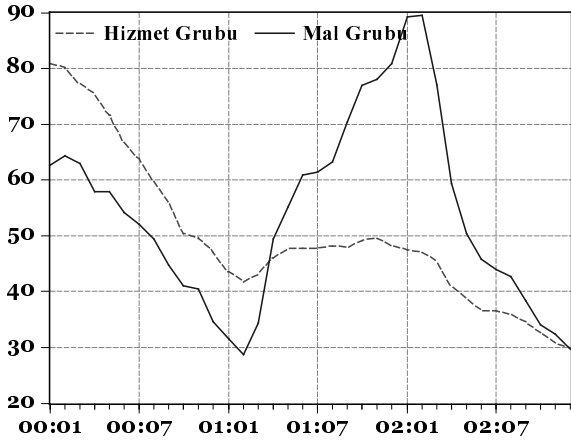
5. Aralık ayında 1,6 puanlık TÜFE artışının 1 puanı gıda fiyatlarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Gıda grubunda, mevsimsellikten arındırılmış fiyat artışı yüzde 2,5 olarak gerçekleşmiş, bu oran mevsimsellikten arındırılmış TÜFE genel artışı olan yüzde 1,8'in oldukça üzerinde kalmıştır. Diğer taraftan, hizmet grubunda fiyat artışlarının düşük seviyesini koruması, konut grubu fiyatlarının düşük artış göstermesi ve ev eşyası grubu fiyatlarındaki gerileme, Aralık ayında TÜFE artışını sınırlayan nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. Gıda fiyatları artışına rağmen, mal grubunda fiyat artışı yüzde 1,6 oranında kalmıştır. Gıda grubu dışarıda bırakıldığında mal grubundaki fiyat artış oranı yüzde 1'e gerilemektedir. Giyim grubu fiyatlarının düşük oranda artış göstermesi ve ev eşyası grubunda fiyatların gerilemesi Aralık ayında mal grubu fiyat artışlarını sınırlandıran başlıca faktörler olmuştur. Hizmet grubu fiyat artış hızı da son aylarda olduğu gibi düşük bir düzeyde kalmış, yıl sonu fiyat artışları her iki grupta da yakın oranlarda gerçekleşmiştir (Grafik 2).

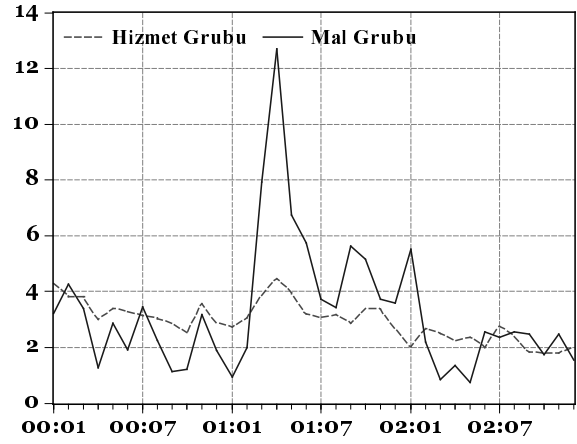
7. TÜFE içerisinde yüksek ağırlıkla temsil edilen konut grubunda kira artışı son çeyrekteki eğilimini korurken konutun su, elektrik ve diğer giderlerindeki artışlar son dokuz ayın en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak konut grubu fiyat artışı da yüzde 1,6 ile 2002 yılında, Nisan ayından sonraki en düşük düzeyinde kalmıştır. Bu gelişmede, kamu fiyat artışlarındaki yavaşlama da etkili olmuştur. TÜFE'nin en büyük ikinci alt grubu olan konut grubu fiyat artışlarının sınırlı kalması Aralık ayı TÜFE artışını olumlu yönde etkilemiştir.

Grafik 2: Mal Grubu ve Hizmet Grubu Fiyatları

Yıllık Yüzde Değişim

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

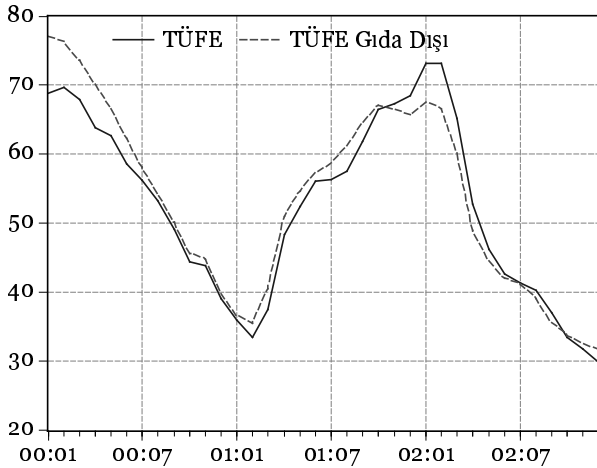
Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

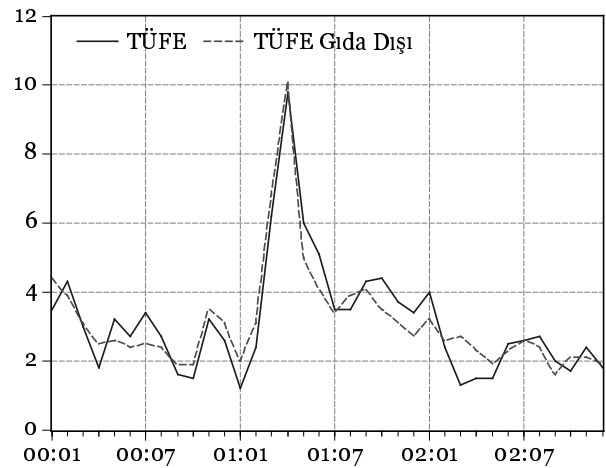
8. Ev eşyası grubu fiyatları, elektrikli ve elektriksiz ev aletleri fiyatlarındaki gerilemeye bağlı olarak düşmüştür. Aralık ayında meydana gelen yüzde 0,4 oranındaki düşüş, bu grubun fiyatlarında 1989-2002 yılları arasında ilk defa bir gerilemeye işaret etmektedir. Ocak ayında yapılacak fiyat ayarlamaları öncesi özellikle beyaz eşya üreticisi firmaların düzenlediği yıl sonu kampanyalarının fiyatlardaki gerilemede etkili olduğu düşünülmektedir.

Grafik 3: TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

Yıllık Yüzde Değişim

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

Toptan Eşya Fiyatlarındaki Gelişmeler

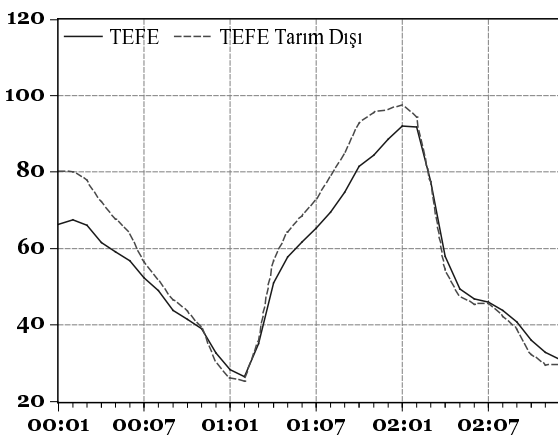
9. Ekim ayında Mart-Eylül dönemine göre önemli ölçüde hızlanan tarım fiyatları artışı, Kasım ayında yavaşladıktan sonra Aralık ayında tekrar yükselmiştir. Tarım grubu fiyat artış oranındaki söz konusu yükselme ve seçim sonrası yapılan kamu fiyat ayarlamalarının imalat sanayi fiyatları üzerinde etkisini göstermesi Aralık ayında TEFE artış oranını yukarı çekmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış artış oranlarına bakıldığında, tarım fiyatlarındaki artış oranının geçen aya göre hızlandığı ve Kasım ayındaki yüzde 2,8 değerinden yüzde 4,0'a yükseldiği görülmektedir.

10. Ekim ve Kasım aylarında görece olarak yavaşlayan kamu imalat sanayi fiyat artışı, Aralık ayında hızlanarak yüzde 2,8 oranında gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, seçim sonrasında TEKEL ve gıda ürünlerine yapılan zamların kamu imalat sanayi sektörü içinde yüksek ağırlığa sahip olan tütün imalatı ve gıda imalatı sektörü fiyat artışlarına yansımaları etkili olmuştur. Bununla birlikte, kamu imalat sanayi içinde döviz kurundaki değişimlere hassas olduğu bilinen ana metal, metal eşya ve kimyasal madde ürünleri imalatı gibi sektörlerin fiyatlarında gerileme meydana gelmiştir. Aralık ayı özel imalat sanayi fiyat artışında, söz konusu sektör içinde en yüksek ağırlığa sahip olan gıda ürünleri ve içecek imalatındaki yüzde 3,3'lük artış belirleyici olmuştur. Bunun yanında, Türk lirasının son aylarda aylık ortalama olarak değer kazanması, Aralık ayında da özel imalat sanayi fiyat artış oranını olumlu etkilemeye devam etmiştir.

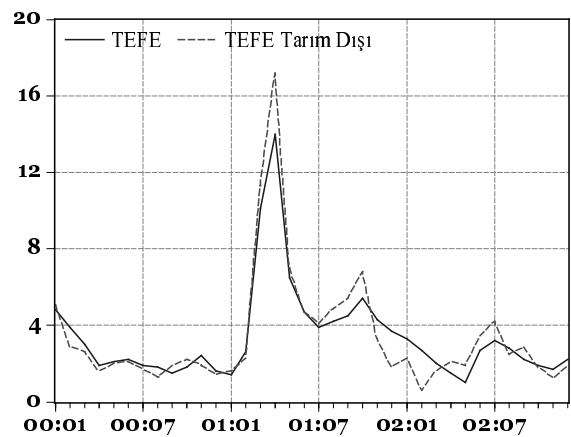
11. Yukarıda bahsedilen gelişmelere bağlı olarak, mevsimsellikten arındırılmış TEFE artış oranlarında Ağustos ayından itibaren gözlenen gerileme, Aralık ayında kesintiye uğramıştır. Söz konusu oran yüzde 2,2 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı TEFE aylık artış oranı da geçen aya göre yükselmiştir; tarım dışı TEFE artışı, Kasım ayında yüzde 1,2 iken, Aralık ayında yüzde 1,9'a çıkmıştır (Grafik 4).

Grafik 4: TEFE ve Tarım Dışı TEFE

Yıllık Yüzde Değişim

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

II. 2002 YILI ENFLASYONU VE 2003 YILINDA GÖRÜNÜM

12. Döviz kuruna dayalı istikrar programının sona erdiği ve kurların dalgalanmaya bırakıldığı 2001 yılı Şubat ayı sonrasında, krizden kaynaklanan olumsuzlukları aşmak amacı ile öncelikle piyasaların likidite ihtiyaçlarının karşılanması ve ödemeler sistemine yeniden işlerlik kazandırılmasına yönelik tedbirler alınmıştır. Acil önlemlerin alınıp, kısa dönemde mali istikrarın yeniden sağlanmasının ardından, orta ve uzun vadede enflasyonu gelişmiş ülkelerdeki seviyelere düşürmek ve ekonominin istikrarlı ve sürdürülebilir bir büyüme sürecine girmesini sağlamak amacı ile, Mayıs 2001’de Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı uygulamaya konmuştur. 2002 yılında da mali disiplinden ödün verilmeyeceği yolunda hükümetin verdiği güvenceye dayanarak, 2001 yılının son çeyreğinde uluslararası kuruluşlardan dış finansman olanağı sağlanmıştır. Aynı dönemde, programın özellikle yapısal unsurları güçlendirilmiştir. Uygulanan ekonomik programın getirdiği mali ve parasal disiplin ve kapsamlı yapısal reformlar aracılığı ile enflasyonla mücadeledeki kararlılığın ortaya konması sonucunda makroekonomik göstergeler 2001 yılı sonundan itibaren hızlı bir iyileşme göstermiş, enflasyon beklentileri düşmeye başlamış ve enflasyon gerileme eğilimine girmiştir.

13. 2002 yılı Mayıs ayı sonrasında ortaya çıkan siyasi gelişmelerin etkisiyle özellikle Haziran ve Temmuz aylarında Türk lirasının değer kaybetmeye başlaması ve kamu kontrolündeki fiyatlarda belirgin bir artış gözlenmesi sonucunda enflasyondaki düşüş yavaşlamıştır. Ancak, Ağustos ayı ile beraber mali piyasalarda istikrarın sağlanması bu gelişmelerin enflasyon üzerinde kalıcı bir etki yapmasını önlemiştir. Gerçekleştirilen yapısal reformlar da politik gelişmelerin ekonomi üzerindeki etkilerinin sınırlı kalmasında önemli rol oynamıştır.

14. Uygulanan politikalar ve gerçekleştirilen yapısal reformlar, programın inandırıcılığını artırmış, enflasyon beklentilerini düşürerek enflasyonla mücadeledeki kazanımda belirleyici olmuştur. Bunun yanında 2002 yılındaki bazı makroekonomik gelişmeler de enflasyonun düşmesine katkıda bulunmuştur. Öncelikle, iç talep gelişmeleri enflasyon üzerinde yukarıya doğru bir baskı yaratmamıştır. Nitekim, 2002 yılının ikinci çeyreğinden itibaren üretimde gözlenen yüksek oranlı artış daha çok stok birikimi ve ihracattaki canlanmadan kaynaklanmış, tüketim ve yatırım harcamalarındaki artış ise büyük ölçüde sınırlı kalmıştır. Dalgalı döviz kuru rejimine geçişin ardından, döviz kuru ile enflasyon arasındaki ilişkide zayıflamanın yavaş yavaş ortaya çıkması beklenmekte, döviz kurlarındaki geçişi dalgalanmaların enflasyona daha geç yansımalarının ise 2002 yılından itibaren enflasyonist süreçte önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Bunlara ilave olarak, gıda grubu fiyat artışlarının son 15 yılın en düşük düzeyinde gerçekleşmesi de enflasyonun hedefin altında kalmasına katkıda bulunmuştur.

15. 2002 yılında, son 20 yılda görülen en düşük oranda gerçekleşen yıl sonu tüketici enflasyonu, aynı zamanda, TCMB Beklenti Anketi yıl sonu beklentisi olan yüzde 31’in de altındadır. TCMB Beklenti Anketi Aralık ayı ikinci dönem sonuçlarına göre, gelecek on iki aylık enflasyon beklentileri Eylül ayından itibaren girdiği düşme sürecini devam ettirerek, yüzde 24,7 oranına gerilemiştir (Grafik 5). Bu oran, 2003 yıl sonu hedefi olan yüzde 20’nin üzerinde olmasına rağmen enflasyon beklentilerinin düşürülmesinde 2002 yılı başına göre önemli bir yol alındığını göstermektedir. Nitekim, 2001 yılı sonunda gelecek yıla ilişkin enflasyon beklentisi ile hedef arasında yaklaşık 15 puan fark varken, 2002 yılı sonunda bu farkın 5 puanın altına inmiş olması bu görüşü desteklemektedir.

16. Siyasi belirsizliğin azalması, uygulanan programa olan güvenin artması gibi 2003 yılında enflasyondaki düşüşü olumlu etkileyecek gelişmeler yanında, olumsuz etkileyebilecek bazı dışsal ve içsel riskler bulunmaktadır. Dışsal risklerin başında, Irak’a yönelik askeri operasyonun gerçekleştirilmesi ve bu durumun beklentiler, döviz kuru ve petrol fiyatları yoluyla enflasyon oranları üzerinde baskı oluşturması olasılığı yer almaktadır.

17. İçeriden kaynaklanabilecek risklerin başında ise, 2002 yılında enflasyon üzerinde sınırlayıcı bir etki gösteren iç talebin, 2003 yılında enflasyonist baskı oluşturabilecek şekilde canlanması olasılığı bulunmaktadır. Bu nedenle, iç talep koşullarının enflasyon üzerindeki etkisi hedefimiz doğrultusunda yakından takip edilecektir. Ayrıca, tarım ve gıda fiyat artışlarının, mevsimsel etkiler nedeniyle üretimde meydana gelebilecek azalma sonucunda 2002 yılında olduğu gibi düşük bir seyir izlememesi ihtimali de enflasyon açısından risk oluşturmaktadır.

18. Daha önceki duyurularımızda da belirtildiği gibi, yukarıda altı çizilen içsel ve dışsal risklere karşın, uygulanmakta olan para politikasının mali disiplin ve yapısal reformlarla desteklenmesi halinde, yüzde 20 olarak belirlenen 2003 yılı enflasyon hedefine ulaşılabilir.

Grafik 5: TCMB Beklenti Anketine Göre Enflasyon Bekleyişleri

